Dr hab. Jacek Dworzecki
Akademia Korpusu Policji w Bratysławie

Przestępczość na terenie Republiki Słowackiej. Zarys problematyki

Wstęp

Zjawisko przestępczości jest immanentnym elementem każdego współczesnego społeczeństwa. Ten nieakceptowany aspekt ludzkiej egzystencji, określany również mianem pejoratywnego, społeczno-prawnego fenomenu, w ostatnich dziesięcioleciach staje się jednym z największych potencjalnych zagrożeń, które mogą realnie wpłynąć na demokratyczne podstawy funkcjonowania wielu krajów. Przemiany polityczne i społeczne, jakie miały miejsce w latach 80. i na początku lat 90. ubiegłego stulecia w wielu krajach Europy środkowej i wschodniej, mimowolnie wygenerowały również wzrost zagrożeń bezpieczeństwa publicznego, coraz bardziej realnych dla każdego z nas. Owa transformacja charakteryzowała się niestety również wzrostem przestępczości kryminalnej.

Zakończenie procesu przemian geopolitycznych i rozpoczęcie funkcjonowania „demoludów" w nowych pozimnowojennych, demokratycznych realiach, wygenerowało także dynamiczny rozwój wszystkich płaszczyzn życia społecznego w tych państwach, a tym samym doprowadziło do zaistnienia zmian natury organizacyjnej, prawnej, kulturowej i społecznej. Wraz z tymi zmianami ewoluowała również przestępczość.

Artykuł przedstawia w ujęciu statystyczno-analitycznym przestępczość na terenie Republiki Słowackiej. Tekst przybliża środowisko bezpieczeństwa publicznego na terenie tego kraju w latach 1993-2011. W opracowaniu skoncentrowano się na omówieniu deliktów wpływających w bezpośredni sposób, na poziom poczucia bezpieczeństwa u obywateli Słowacji. Artykuł może posłużyć do prac komparatystycznych, analitycznych i diagnostycznych, realizowanych w ramach prac badawczych skorelowanych z obszarem nauk o bezpieczeństwie.

ISSN: 1898-4509

1. Kształtowanie się przestrzeni bezpieczeństwa na przykładzie Republiki Słowackiej

Integracja i rozwój, szczególnie w aspekcie ekonomicznym, mają kluczowe znaczenie dla każdego nowoczesnego organizmu państwowego i nie omijają żadnej sfery życia społecznego. Zmiany te mają także podobny wpływ na wszystkie aspekty towarzyszące zjawisku przestępczości i posiadanym przez społeczeństwo możliwościom, w zakresie jej zapobiegania i zwalczania.

Po okresie przeobrażeń politycznych, nasilenie przestępczości w krajach Europy środkowej i wschodniej było bezpośrednio związane z rozpadem mechanizmów, które w realiach państw komunistycznych miały za zadanie marginalizować, zaciemniać i tłumić wszelkie informacje o realnym poziomie przestępczości, jaki stanowił faktyczne zagrożenie dla obywateli w okresie funkcjonowania jedynie słusznego ustroju politycznego. Skutkiem takiego bardzo charakterystycznego działania dla totalitarnych, komunistycznych reżimów, była zapaść m.in. w obszarze bezpieczeństwa społecznego, a wypracowanie właściwych wzorców, mechanizmów i doktryn postępowania, mających na celu poprawę szeroko pojętego bezpieczeństwa zajęło tym państwom w nowych demokratycznych realiach, wiele lat. Można powiedzieć, że po dwóch dekadach od rozpoczęcia przemian w postkomunistycznych krajach, standardy w zakresie zapewnienia przez państwo bezpieczeństwa swoim obywatelom, powoli zbliżają się do osiągnięcia modelu bezpieczeństwa, reprezentowanego przez stare demokracje kontynentu europejskiego.

Większość zachodnich krajów, szczególnie tych które graniczą z byłymi państwami bloku socjalistycznego, po upadku komunizmu i rozhermetyzowaniu granic, odnotowała wzrost poziomu przestępczości na swoim terenie. Było to związane m.in. z sukcesywnym ułatwianiem coraz swobodniejszego podróżowania obywatelom postkomunistycznych krajów po całym kontynencie, rozwijaniem międzynarodowego rynku usług i handlu czy rozszerzaniem rynku pracy. Immanentnym elementem tych zmian była również ekspansja przestępczości do demokratycznych krajów, które kiedyś były nieosiągalne dla obywateli państw komunistycznych, ponieważ znajdowały się za „żelazną kurtyną".

Wzrost przestępstw odnotowano przede wszystkim w „lukratywniejszych" obszarach życia społecznego obywateli zachodniej Europy, a wyniesione „doświadczenia" z działalności przestępczej na obcym terenie, sprawcy przenieśli na rodzimy grunt, co jeszcze bardziej wpłynęło na obniżenie poziomu bezpieczeństwa publicznego w postkomunistycznych krajach, utrudniając tym samym proces demokratycznych przemian.

Należy zaznaczyć, że nie tylko grupy przestępcze ze wschodu zauważyły swoją szansę w procesie europejskiej integracji. Początek lat 90. XX wieku to również znaczący wzrost aktywności przestępców pochodzących z Niemiec, Francji i innych zachodnich krajów, którzy bardzo intensywnie współpracowali ze swoimi odpowiednikami na wschodzie. Jednym z odnotowanych przykładów takiej „współpracy", był gwałtowny wzrost kradzieży samochodów w państwach sąsiadujących z byłymi krajami bloku wschodniego, a np. Ukraina była jednym z państw docelowych, do których trafiały skradzione np. w Austrii i Szwajcarii pojazdy. Można powiedzieć, że te działania dały podwaliny pod szerszą i długofalową współpracę międzynarodowych, zorganizowanych grup przestępczych, a z zasadniczym nurtem tej „kooperacji" mamy do czynienia również i dzisiaj.

Do współczesnych przykładów międzynarodowej działalności przestępczej, można zaliczyć m.in. handel żywym towarem, w postaci nielegalnego przemytu ludzi zarówno do jak i z Europy, w celu np. świadczenia usług przymusowej prostytucji. Ponadto do obszarów z zakresu przestępczości kryminalnej, z których przestępcy czerpią aktualnie największe korzyści, należy zaliczyć handel narkotykami, nielegalną sprzedaż wyrobów tytoniowych czy alkoholowych. Osobne miejsce zajmuje przestępczość „białych kołnierzyków", przynosząca co roku ogromne straty na naszym kontynencie i to nie tylko w sektorze gospodarczym wspólnoty europejskiej. Znacznym ułatwieniem przy prowadzeniu działań przestępczych, jest utrudnione prowadzenie przez formacje mundurowe efektywnej kontroli na granicach swoich państw (strefa Schengen) oraz w niedostatecznym stopniu zespolona czy wypracowana wspólna legislatywa, obowiązująca wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej. Jednym z przykładów braku takiej koordynacji na gruncie obowiązującego prawa UE, jest np. problematyka odnosząca się do składowania niebezpiecznych odpadów.

Działalność przestępcza zawsze rozwija się w sytuacji zaistnienia kryzysu politycznego lub ekonomicznego, potęgując tym samym skutki i ryzyko rozszerzenia się tych pejoratywnych okoliczności o destabilizującym charakterze. Obaw dotyczących przestępczości w przyszłości, nie wywołuje jej potencjalny, kwantytatywny wzrost, prognozowany w oparciu o mierzalne faktory, jak np. stan czy dynamika. Niepokój budzą przede wszystkim możliwości ewolucji struktury czy form popełniania czynów karalnych, a także w nie mniejszym stopniu – geografii przestępczości. Aktualny stan przestępczości ujmowany w oficjalnych statystykach, odzwierciedla tylko ogólne rzędy wielkości prezentując m.in. liczbę przestępstw i ich sprawców oraz ofiar, a nie przedstawia-

jąc jednocześnie pełnej informacji o realnym stopniu zagrożenia bezpieczeństwa publicznego danego społeczeństwa. Ważną kwestią jest stworzenie i zintegrowanie (w wymiarze ponadnarodowym) informatycznych baz danych (Kister, 2010, s. 14), które będą zawierały bardziej szczegółowe informacje o poziomie przestępczości w wymiarze krajowym i regionalnym, przy uwzględnieniu takich zmiennych jak m.in. ilość ujawnionych przestępstw przyporządkowanych do liczby mieszkańców czy kryminologiczną i wiktymologiczną analizę struktury ujawnionych sprawców i ofiar przestępstw (np. dane o wieku i innych socjalno-demograficznych zmiennych).

W realiach Republiki Słowackiej głównym źródłem informacji o aktualnym poziomie przestępczości, są statystyki policyjne. Zawierają one dane ilościowe przy wąskiej selekcji jakościowej, gromadzone przez Korpus Policji w ramach prowadzonych przez funkcjonariuszy czynności dochodzeniowo-śledczych, w działaniach operacyjno-rozpoznawczych czy – w mniejszym zakresie – w trakcie czynności administracyjno-porządkowych[1]. Dostępne aplikacje ówcześnie wykorzystywanych statystyk policyjnych i skorelowana z nimi doktryna postępowania słowackich funkcjonariuszy, umożliwiają uzyskanie informacji tylko o czynach zabronionych, które zostały oficjalnie zarejestrowane. Statystyki te nie zawierają informacji, na podstawie których możliwym byłoby ustalenie poziomu przestępczości rzeczywistej oraz prognozowanie ewentualnych zmian w tendencjach jej występowania w przyszłości. Taki stan rzeczy powoduje również poważne ograniczenia w efektywnej analizie istotnych obszarów współczesnej przestępczości np. zorganizowanej, gospodarczej czy narkotykowej.

Stan przestępczości jest również wrażliwy na permanentne zmiany obowiązującej legislatywy, które bardzo często nie są stosownie implementowane do obowiązującej doktryny postępowania w instytucjach administracji państwowej i samorządowej, odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny w państwie. Informacje odnoszące się do poziomu przestępczości i możliwych kierunków oraz zakresów rozwoju tej formy patologii, należą do najważniejszych determinantów sytuacji społecznej każdego organizmu państwowego. Parametry stanu przestępczości nie są monitorowane tylko przez ekspertów czy policjantów na co dzień zajmujących się zawodowo tą problematyką, ale stanowią również obszar obserwacji prowadzonej przez szerokie spektrum społeczeństwa. Z tego też powodu, przy dokonywaniu oceny stanu przestępczości należy

[1] Rozporządzenie nr 108/2005 Ministra Spraw Wewnętrznych Republiki Słowackiej w sprawie wykorzystywania systemów informatycznych Korpusu Policji (w tym m.in. ewidencyjno-statystycznego zbioru przestępstw ujawnionych oraz aplikacji dotyczącej osób ściganych i poszukiwanych). Źródło: Oddział Centralnego Rejestru Policji w Bańskiej Bystrzycy.

bardzo ostrożnie szacować i komentować wszelkie faktory, mające pośredni i bezpośredni wpływ na to pejoratywne zjawisko społeczne.

Żadne współczesne społeczeństwo nie jest wolne od przestępczości, dlatego priorytetem realizowanej przez państwo polityki kryminalnej[2], nie może być tylko bezwzględne dążenie do całkowitej eliminacji zjawisk przestępczych, ale również – a może przede wszystkim, podejmowanie działań mających na celu utrzymanie stanu przestępczości na najniższym, możliwym do zaakceptowania poziomie.

2. Przestępczość na terenie Republiki Słowackiej w latach 1989-2011

Od 1989 r. aż do podziału Czechosłowacji na dwa samodzielne organizmy państwowe i utworzeniu Republiki Słowackiej, na terenie kraju odnotowano gwałtowny wzrost przestępczości we wszystkich indeksowanych kategoriach czynów zabronionych. Liczba przestępstw wzrosła z 46 389 do 146 125 czynów zabronionych, skodyfikowanych w słowackim Kk. Po utworzeniu Słowacji, wartości dotyczące liczby deliktów charakteryzowały się pozytywną, malejącą lub stałą tendencją, aż do początku 21. wieku, gdy ponownie odnotowano wzrost przestępstw powyżej stu tysięcy.

W 2004 r. statystyki policyjne odnotowały drugą kulminację przestępczości w całym „porewolucyjnym okresie" (Ondicová, Královičová, 2011, s. 154). Największa wartość w pierwszej dekadzie tego stulecia (2004 r.) wyniosła 131 244 czyny przestępcze. Od tego czasu zauważalna jest wyraźna, malejąca tendencja poziomu przestępczości. Poza 2009 r. – nieznaczny wzrost przestępstw (o 147), statystyki wzmiankują regularny spadek liczby deliktów. W 2011 r. zanotowano 92 873 przestępstwa i było to mniej 38 371 w porównaniu do 2003 r. (spadek o 29%).

Podejmując próbę precyzyjniejszej oceny stanu bezpieczeństwa na terenie Republiki Słowackiej przy wykorzystaniu m.in. indeksu przestępczości[3] należy wskazać, że w 1993 r. wyniósł on 2738, a w 2004 r. wartość ta osiągnęła 2437 czynów karalnych przypadających na każde 100 tys. obywateli. Paralelnie ze spadkiem przestępczości, również jej indeks osiągał mniejszy wskaźnik i było to: w 2009 r. – 1935 przestępstw, w 2011 r. – 1943, a w roku 2012 – 1674.

[2] Mianem polityki kryminalnej określa się całokształt działań podejmowanych przez państwo i umiejscowione w jego strukturach podmioty, które mają na celu zapobieganie przestępczości we wszelkich jej formach i stadiach. Źródło: Opracowanie własne.

[3] Indeks przestępczości, to wskaźnik określający stosunek bezwzględnej liczby przestępstw do ogólnej liczby ludności (względnie części populacji). Wskazuje liczbę popełnionych przestępstw przyporządkowanych do grupy 100 tys. obywateli. Źródło: Opracowanie własne.

Poniższy wykres przedstawia tendencję przestępczości na Słowacji w latach 1989-2011.

Rys. 1. Liczba przestępstw odnotowanych na terenie Republiki Słowackiej w latach 1989-2011

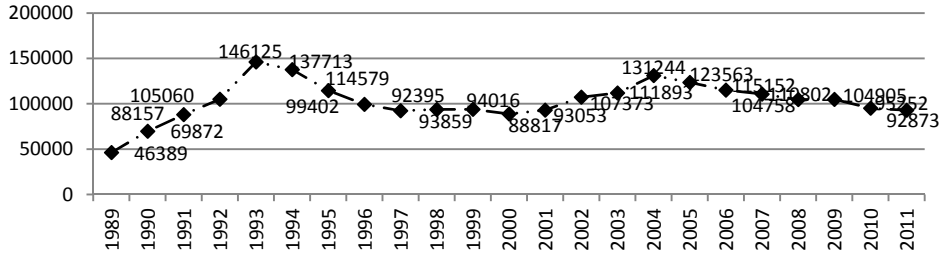

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Rejestru Policji w Bańskiej Bystrzycy.

Jednym z bardzo istotnych komponentów systemu bezpieczeństwa wewnętrznego każdego państwa, jest skuteczna praca organów ścigania (Kočan, 2012, s. 16). W tym kontekście, kluczowego znaczenia nabiera m.in. praca wykrywcza realizowana przez policję, co w wymierny sposób wpływa na poprawę stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego w kraju. Działania operacyjno-rozpoznawcze i dochodzeniowo-śledcze, skoncentrowane na ujawnianiu sprawców czynów zabronionych, zbliża policję do społeczeństwa, ponieważ oczekiwania obywateli koncentrują się wokół wzrostu poczucia bezpieczeństwa nie tylko w miejscu swojego zamieszkania, ale także na terenie całego państwa. Analizując poziom wykrywalności przestępstw należy wskazać, że Korpus Policji Republiki Słowackiej osiągał na przestrzeni ostatnich dwóch dekad wysoką – nie odbiegającą od europejskich standardów, średnią. Za wyjątkiem lat 1999-2002 oraz 2004 r. (spadek wykrywalności poniżej 40%, skorelowany m.in. z wstąpieniem Słowacji do UE i pojawieniem się nowych możliwości działań przestępczych), wykrywalność wszystkich przestępstw kształtowała się na poziomie 40-50% co oznacza, że sprawca co drugiego deliktu został ujęty. W 2012 r. wykryto 52,9% czynów zabronionych stypizowanych w Kk.

2.1. Przestępczość przeciwko mieniu (1993-2011)

W 1993 r. który był pierwszym rokiem funkcjonowania Republiki Słowackiej po rozpadzie Czechosłowacji, dramatycznie wzrósł poziom przestępczości, szczególnie przestępstw przeciwko mieniu, tj. kradzieży czy kradzieży z włamaniem. Już w następnym roku odnotowano spadek zaewidencjonowanych wartości w tej kategorii, ale było to

efektem nowelizacji ustawy o płacy minimalnej, a tym samym doprowadziło do zmian w innych skorelowanych z tym aktem prawnym przepisów – w tym Kodeksu karnego. W myśl Ustawy nr 248/1994 zmieniającej dotychczasowe dyspozycje wybranych artykułów w Kk., doszło do zmian w wypracowanym systemie ochrony własności jak i wartości samego mienia, podlegającego prawnej ochronie. Wprowadzona zmiana w §89 pkt. 14 ustaliła wartość mienia, które było chronione dyspozycjami Kk. na poziomie dwukrotności płacy minimalnej[4].

W ciągu ostatnich sześciu lat odnotowano wyraźny spadek przestępczości przeciwko mieniu (utrzymujący się na poziomie ok. 14-15 tys. czynów rocznie), a udział tej kategorii przestępstw w ogólnej liczbie ujawnionych czynów zabronionych wyraźnie zmalał, z pułapu 78,7% w 1993 r. do 44% w roku ubiegłym. Analizując tendencje odnoszące się do kategorii przestępczości przeciwko mieniu[5], która nie jest zróżnicowana w zależności od formy własności należy wskazać, że w okresie pierwszych ośmiu lat funkcjonowania Republiki Słowackiej, tendencje nawiązujące do tej kategorii wykazywały trend malejący. Od 2000 r. w okresie kolejnych czterech lat, ujawniono sukcesywny wzrost tej formy przestępczości, która na koniec 2004 r. wyniosła 77 089 czynów karalnych i stanowiło to 58% wszystkich odnotowanych w tym roku przestępstw. Ta sytuacja miała bezpośredni wpływ na spadek poczucia bezpieczeństwa Słowaków, co potwierdzono w różnych sondażach, tym bardziej, że ogólna wykrywalność przestępstw w tym okresie wyniosła tylko 18,7%.

Ostatnie osiem lat, to ponowny spadek wartości w tej kategorii przestępstw do poziomu 43 176 czynów odnotowanych w 2011 r., co stanowiło prawie 50% sumy deliktów z Kk. Niestety ze spadkiem przestępczości nie idzie w parze wykrywalność, która co prawda sukcesywnie wzrasta (w 2004 r. – 18,7%), ale aktualnie osiągane w tym zakresie rezultaty, są dalekie od ideału (2012 r. – 34,4%).

[4] Zgodnie z Ustawą nr 90/1996 o płacy minimalnej, która dotychczas wynosiła 2700 słowackich koron (dalej: Sk), podniesiono jej wartość do kwoty 4400 Sk. Wskutek tych legislatywnych zmian uprzednio rejestrowane czyny jako przestępstwa, otrzymywały nową kwalifikację prawną wykroczeń przeciwko mieniu. Miało to realny wpływ nie tylko na poziom zidentyfikowanych przestępstw, ale również na wartości odnoszące się do odnotowywanych wykroczeń, których najwięcej ujawniono w 2004 r. tj. 329 970 (wskaźnik wykrywalności sprawców wykroczeń wyniósł 74,3%). Pośród odnotowanych w 2004 r. czynów społecznie szkodliwych ujętych w Kodeksie wykroczeń, czyny przeciwko mieniu stanowiły 104 513 wykroczeń, a ich wykrywalność wyniosła 25,7%). Nowelizacja Kk. z 2005 r. ustaliła poziom tzw. małej szkody w mieniu na poziomie 8000 Sk. Aktualnie, pojęcie małej szkody obowiązujące w słowackim porządku karno-prawnym odnosi się do kwoty 266 €. Źródło: opracowanie własne.

[5] W słowackim, policyjnym systemie informatycznym, są gromadzone pod tą kategorią czyny zabronione ujęte w trzech podgrupach tj. kradzież z włamaniem, kradzież inna oraz pozostałe przestępstwa przeciwko mieniu. Źródło: opracowanie własne.

W ostatnich dwóch latach odnotowano najniższe wartości dotyczące łącznej liczby przestępstw przeciwko mieniu, a najwięcej tego typu pejoratywnych czynów ujawniono na terenie województwa Bratysławskiego. Uwzględniając przedmiot wykonawczy czynu karalnego zawierającego się w tej kategorii przestępstw, na pierwszym miejscu znajduje się kradzież z włamaniem, w tym do lokali i budynków mieszkalnych, do obiektów handlowych oraz z witryn sklepowych (po uprzednim pokonaniu zabezpieczeń np. szyby wystawowej).

Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie odnotowanych na Słowacji przestępstw przeciwko mieniu w latach 1993-2011.

Rys. 2. Liczba przestępstw przeciwko mieniu na terenie Republiki Słowackiej (za lata 1993-2011)

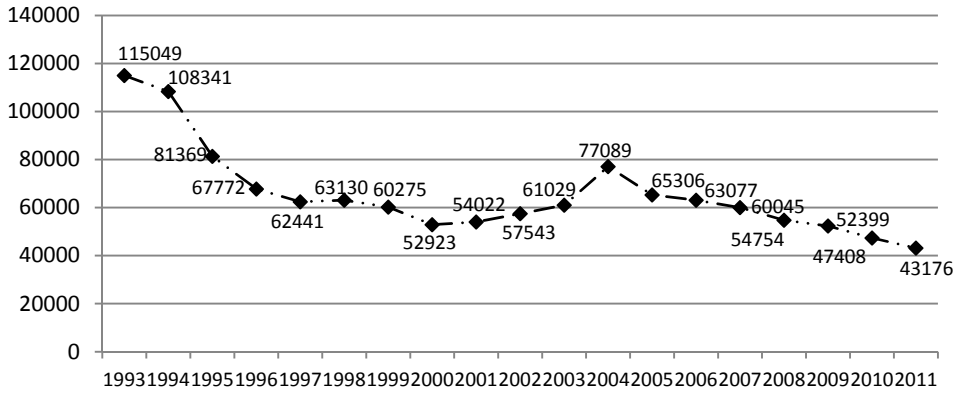

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Rejestru Policji w Bańskiej Bystrzycy.

2.2. Przestępczość przeciwko życiu i zdrowiu (1993-2011)

Przestępstwa skierowane przeciwko dwóm najważniejszym dobrom przysługującym człowiekowi tj. życiu i zdrowiu, zajmują ważne miejsce w poczcie wszystkich pejoratywnych deliktów. Czyny te charakteryzują się największą społeczną szkodliwością i stanowią niebagatelny problem dla porządku publicznego w każdym kraju. Zjawisko przemocy jest od wielu lat istotnym problemem z jakim zmaga się słowackie społeczeństwo. Obrazują to dane statystyczne[6], które wyraźnie wskazują na tendencje rosnące w tej

[6] W tej kategorii ewidencjonowane są m.in. zabójstwa, rozboje, czynna napaść na funkcjonariusza publicznego, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, przestępstwo na tle rasowym i religijnym. Źródło: opracowanie własne.

kategorii przestępczości w okresie pierwszych dziesięciu lat funkcjonowania republiki. Z odnotowanej w 1993 r. liczby 9722 czynów przeciwko życiu i zdrowiu, ich wskaźnik osiągnął w 2002 r. kulminacyjną wartość aż 15 020 przestępstw tego rodzaju (wzrost o 36%). W kolejnych latach ujawniano coraz mniej tego typu deliktów stypizowanych w Kk., a w 2011 r. odnotowano ich 7002.

Rys. 3. Liczba przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu na terenie Republiki Słowackiej (za lata 1993-2011)

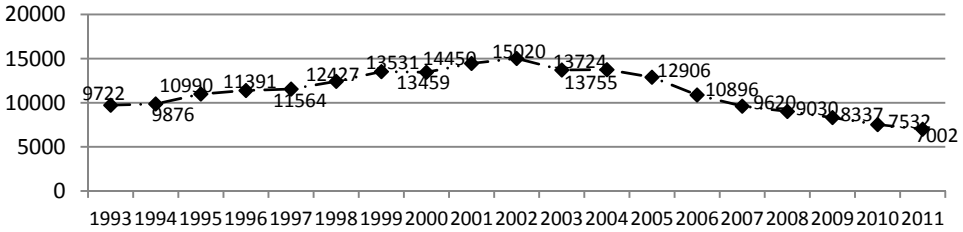

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Rejestru Policji w Bańskiej Bystrzycy.

Przestępczość przeciwko życiu i zdrowiu jest poważnym problemem bezpośrednio wpływającym na poziom bezpieczeństwa publicznego w kraju i powinna stanowić wyzwanie nie tylko dla organów ścigania, ale również dla ogółu słowackiego społeczeństwa, w kontekście m.in. inicjowania działań prewencyjnych, w tym identyfikowania i eliminowania potencjalnych zagrożeń w tym obszarze. Pomimo odnotowanego spadku wartości bezwzględnych odnoszących się do deliktów naruszających ludzkie życie i zdrowie, w słowackim społeczeństwie zauważalny jest bardzo negatywny trend przejawiający się biernością bądź nawet akceptacją występowania przemocy w życiu codziennym. Działania sprawców są coraz brutalniejsze, a oni sami coraz bardziej bezwzględni wobec swoich ofiar.

Przybliżając tę kategorię czynów zabronionych przez pryzmat indeksu przestępczości należy wskazać, że w 1993 r. odnotowano 182 tego rodzaju przestępstwa, a w 2002 r. było to 279 deliktów (wzrost o 35%) w przeliczeniu na 100 tys. obywateli republiki. W ubiegłym roku (2012) indeks w tej kategorii osiągnął wartość 112 przestępstw i jest to wyznacznik pozytywnego trendu, jaki obserwujemy na Słowacji nie tylko w obszarze tego rodzaju czynów karalnych, ale wskazuje na ogół pozytywnych tendencji dotyczących przestępczości ujawnianej na terenie republiki.

2.3. Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, przeciwko rodzinie i opiece (1993-2011)

Czy karalne poddane analizie w tym podrozdziale, w sposób bezpośredni naruszają prawa i wolności przysługujące każdemu człowiekowi. Sprawca swoim działaniem bezprawnie wkracza nie tylko w sferę fizyczną, ale również i psychiczną ofiary. Najczęściej pokrzywdzonymi tą formą przestępczości, są kobiety i dzieci. Każde działanie sprawcze o tego rodzaju charakterze, pozostawia przede wszystkim trwały uszczerbek na zdrowiu psychicznym. Wytworzona w ten sposób trauma, niejednokrotnie towarzyszy ofierze do końca życia. Delikty te mają miejsce najczęściej w hermetycznym, domowym środowisku, stąd też towarzyszy im wysoka latencja. W bardzo wielu przypadkach przestępstwa tego rodzaju nie są zgłaszane organom ścigania lub informacje o nich docierają do właściwych służb po upływie długiego czasu, zdarza się nawet że po kilku, kilkunastu latach, gdy nie ma już prawnych możliwości ścigania ich sprawców (np. ze względu na przedawnienie ścigania karnego).

Głównym powodem takiego stanu rzeczy, jest strach ofiar przed zemstą ze strony oprawcy lub nasilenia się jego bezprawnego postępowania wobec innych członków rodziny ofiary, np. dzieci. Istotą tego mechanizmu przestępczego jest przewaga sprawcy nad pokrzywdzonym, której nie może się on przeciwstawić. Ponadto dalszymi przyczynami, które sprawiają że czyny karalne z tej kategorii przestępczości nie są ujawniane, są obawy ofiar o rozpad ich związku (np. małżeństwa) czy utratę źródła utrzymania (np. gdy sprawca jest osobą utrzymującą rodzinę ofiary). Stąd też nie dziwi fakt, że tego rodzaju przestępstwa[7] stanowią najniższy odsetek czynów karalnych w ogólnej strukturze przestępczości na terenie Republiki Słowackiej.

W 1993 r. odnotowano 593 czyny karalne z tej kategorii, a w 2011 r. było to już 1041 przestępstw (wzrost o 43%). Udział tego rodzaju deliktów w ogólnej strukturze przestępczości, wynosi ok. 1%. Indeks przestępczości wzrósł z 11 czynów ujętych w tej kategorii w 1993 r. do np. 16 w 2009 r., a najwyższe wartości osiągnął w latach 2003, 2004 i 2007.

Analizując dynamikę zmian zachodzących w strukturze tej grupy przestępstw należy wskazać, że od kilku lat odnotowuje się wyraźny spadek deliktu zgwałcenia przy jednoczesnym wzroście czynów karalnych polegających na wykorzystywaniu seksualnym. Zauważalna jest również tendencja rosnąca odnosząca się do przestępstw związanych z handlem „żywym towarem". Dla przykładu należy podać, że w 2004 r. ujawniono 497

[7] W tej kategorii ewidencjonowane są m.in. zgwałcenia, znęcanie się fizyczne i psychiczne, wykorzystywanie seksualne, handel ludźmi, zaniedbywanie. Źródło: Opracowanie własne.

przypadków spenalizowanych zachowań o charakterze seksualnym, które naruszają godność i są nieakceptowane przez społeczeństwo, jako sprzeczne z normami społecznymi, a w 2011 r. czynów tych odnotowano już 542.

Rys. 4. Liczba przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, przeciwko rodzinie i opiece na terenie Republiki Słowackiej (za lata 1989-2011)

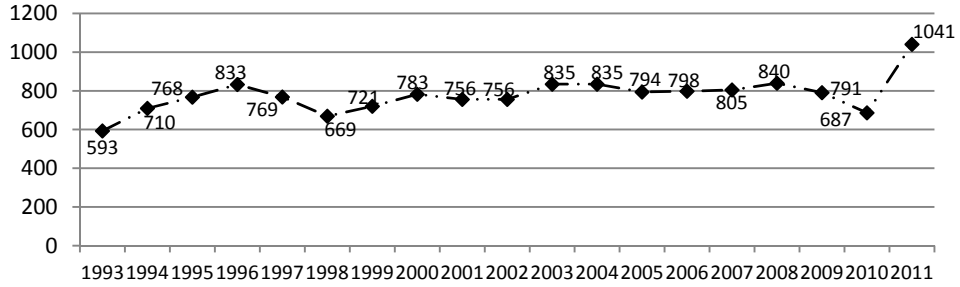

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Rejestru Policji w Bańskiej Bystrzycy.

2.4. Przestępczość gospodarcza (1993-2011)

Charakter przestępczości gospodarczej sprawia, że jako struktura zdecydowanie bardziej złożona od np. przestępczości kryminalnej, stanowi ona w swej istocie zdecydowanie poważniejsze zagrożenie dla systemu bezpieczeństwa wewnętrznego, każdego dynamicznie rozwijającego się organizmu państwowego. Z tego też powodu efektywne zwalczanie tego rodzaju aktywności przestępczej, wymaga uporządkowanych działań, a także bardzo precyzyjnej legislatywy w tym zakresie (Korzeniowski, Pepłoński, 2005, s. 79-91).

Obowiązujący w porządku prawno-karnym Republiki Słowackiej, podział przestępstw gospodarczych jest ujęty w części szczególnej Kk. w rozdziale drugim tj. §118-152 oraz w rozdziale dziewiątym tj. §248, 250a-h, 252, 253. Do najczęściej występujących czynów zabronionych, które zalicza się na Słowacji do obszaru działalności przestępczej o gospodarczym charakterze, klasyfikuje się m.in. prowadzenie nielegalnej działalności gospodarczej, wyrządzenie szkody majątkowej osobie fizycznej, prawnej albo jednostce organizacyjnej, naruszenie tajemnicy bankowej, handlowej, naruszenie przepisów prawa celnego w międzynarodowym obrocie towarowym, przestępstwa podatkowe, ubezpieczeniowe, przestępstwa przeciwko prawom własności intelektualnej, przestępstwa związane z rynkiem walutowym. W tej kategorii również są ujmowane

delikty dotyczące kradzieży przesyłek, oszustwa, defraudacji, malwersacji, sprzeniewierzenia, fałszowania i podrabiania dokumentów, pieniędzy, kart płatniczych, nielegalny hazard, nielegalne zakłady bukmacherskie, lichwiarstwo.

W latach 1993-1997 indeks przestępczości odnoszący się do czynów zabronionych, wywodzących się z obszaru gospodarki, spadł z wartości 166 (1993) do 88 (1997). Od tego czasu do połowy pierwszej dekady nowego wieku, odnotowano tendencję wzrostową w tej kategorii, a ostatnie pięć lat to okres względnej stabilizacji przestępczości gospodarczej z indeksem ukształtowanym na poziomie 52 odnotowanych czynów w przeliczeniu na 100 tys. obywateli.

Rys. 5. Liczba przestępstw gospodarczych na terenie Republiki Słowackiej (za lata 1993-2011)

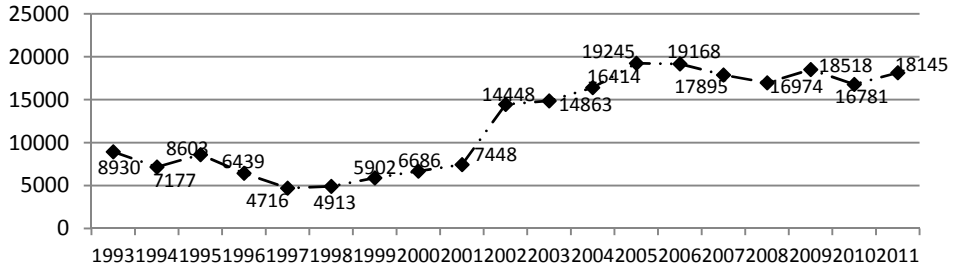

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Rejestru Policji w Bańskiej Bystrzycy.

Pośród najistotniejszych zmian, jakie od kilku lat zachodzą w strukturze tej kategorii przestępczości, należy wskazać m.in. wzrost liczby kobiet – sprawczyń przestępstw gospodarczych oraz coraz więcej ujawnionych prób wprowadzania do obiegu – poprzez zgodnie z prawem działające firmy, środków finansowych pochodzących z nielegalnych źródeł, przede wszystkim z handlu narkotykami.

Zakończenie

Aktualna wielowymiarowość istniejących bądź potencjalnych zagrożeń, zobowiązuje każde państwo do nieustannego doskonalenia własnych działań i modyfikowania narzędzi natury prawno-organizacyjnej, wykorzystywanych w przeciwdziałaniu, rozpoznawaniu oraz wykrywaniu wszelkich deliktów (Hrudka, Zámek, 2012, s. 17).

Poczucie zagrożenia przestępczością zawsze generuje istotne problemy natury społecznej, politycznej czy kryminologicznej. Proces ten współwystępuje z reguły z takimi

zjawiskami jak: pogorszenie standardu życia codziennego obywateli, zmniejszenie zaufania do wymiaru sprawiedliwości, organów policji – czy szerzej – władz państwa, a także ograniczonej aktywności administracji państwowej i samorządowej w zakresie działań z obszaru prewencji kryminalnej.

W obszarze profilaktyki społecznej wymierzonej przeciw zjawiskom niedostosowania społecznego – potocznie określanym mianem patologii, największy wkład na Słowacji mają inicjatywy podejmowane w ramach „Narodowej strategii prewencji kryminalnej". Są one niezwykle ważnym elementem warunkującym ograniczanie przestępczości i podnoszącym wzrost poczucia bezpieczeństwa obywateli Republiki Słowackiej.

Należy stwierdzić, w oparciu m.in. o dane statystyczne wskazujące na spadek przestępczości na terenie Słowacji, że takie holistyczne działania, poparte m.in. rzetelną pracą legislacyjną władzy ustawodawczej, już teraz owocują pozytywnymi, synergicznymi efektami na szeroko pojętej płaszczyźnie działań dla bezpieczeństwa.

Literatura

Hrudka J., Zámek D. (2012): *Organizace a činnost policejních služeb: stav k 1.1.2012*, Praha, Police history

Kister Ł. (2010): *Інформаційне суспільство – національні мови – національна безпека. Вибрані проблеми шансів та загроз*, „Імідж сучасного педагога", nr 10

Kočan Š. (2012): *História a budúcnosť inštitútu vyšetrovania v Slovenskej republike*, (w:) Viktoryová J., Blatnický J. (red.), *Vyšetrovanie – história, súčasnosť a budúcnosť*, Bratislava, Akadémia Policajného zboru

Korzeniowski L.F., Pepłoński A. (2005): *Wywiad gospodarczy. Historia i współczesność*, Kraków, EAS

Ondicová M., Královičová D. (2011): *Economic Crime in the Context of the Slovak Republic*, „Zeszyt Naukowy APEIRON", nr 5

Rozporządzenie nr 108/2005 Ministra Spraw Wewnętrznych Republiki Słowackiej w sprawie wykorzystywania systemów informatycznych Korpusu.

* * *

Artykuł uzyskał pozytywne opinie wydane przez dwóch niezależnych Recenzentów.

Jacek Dworzecki

Crime in the Slovak Republic. The outline of the problem

Abstract

The article presents in statistical and analytical terms, crime in the Slovak Republic. The text introduces the sphere of public safety in this country in the years 1993-2011. The study has focused on the discussion of torts affecting in a direct way, the extent the of sense of security among the citizens of Slovakia.

Key words: *crime, analysis, security situation, the Slovak Republic*

Резюме

В тексте описано преступления в Словацкой Республике за годы 1993-2011. Автор описал только выбранные преступления такие как: кражи, кражи со взломом, драки, изнасилование, экономические преступления.

Ключевые слова*: преступность, анализа, ситуация в области безопасности, Словацкая Республика*